

2 STAPPENPLAN NAUWE SAMENWERKING

Beginsituatie

- Stap 1 Formuleer een visie en wees actief betrokken
- Stap 2 Baken de takenpakketten duidelijk af
- Stap 3 Onthaal de taaldocent als iemand van het team
- Stap 4 Voorzie tijd voor structureel overleg
- Stap 5 Kies een minimale of een maximale samenwerking
- Stap 6 Evalueer de samenwerking

Beoogde situatie

BEGINSITUATIE

Taalbeleid belangt het hele centrum aan

Het centrum voert een **taalbeleid op 4 niveaus**: de directie, de docenten, de cursisten en de schoolomgeving (onthaal, intake, administratie, ...). Taalbeleid vertrekt niet alleen van 'bovenuit' maar wordt gevoed door vele acties van vakdocenten, secretariaatsmedewerkers én cursisten.

Nog te weinig betrokkenheid door gebrek aan visie

Directies van **beroepsgerichte centra** zijn bekommerd om de problematiek van laagtaalvaardige cursisten en werken daarom samen met een centrum dat NT2 aanbiedt. Toch hebben deze beroepsgerichte centra soms een gebrek **aan visie op taalbeleid waardoor ze onvoldoende betrokken** zijn bij de implementatie van geïntegreerd vakonderwijs in hun centrum. Het samenwerkingsverband is dan geen strategische keuze maar eerder een ad hoc-maatregel om taaldeficiëntie bij anderstaligen aan te pakken.

Taalbeleid maakt principieel deel uit van een **breder centrumbeleid**. Om een visie op taalbeleid te ontwikkelen is het noodzakelijk dat de directie met de **kerngroep Taalbeleid**¹³ de problematiek van taaldeficiëntie, de doelstellingen en de strategieën in een **visietekst**¹⁴ vastlegt.

De kerngroep stelt zich volgende vragen:

- *Wat zijn de problemen?*
- *Kan het centrum iets aan die problematiek doen?*
- *Wat zijn algemene doelstellingen?*
- *Wat zijn gepaste oplossingsstrategieën?*

Pas nadat de directie **strategisch** kiest om taalbeleid in het bredere centrumbeleid op te nemen, kan het centrum succesvolle stappen nemen om geïntegreerd vakonderwijs op alle niveaus in te voeren.

Nood aan een integrale aanpak van beide directies

Zonder visie op taalbeleid en zonder structurele inbedding in een breder beleid blijft geïntegreerd vakonderwijs te veel een taak van het centrum dat NT2 aanbiedt. Er is geen **draagvlak** in het beroepsgericht centrum en de essentie van geïntegreerd vakonderwijs – taal en vak als harmonisch geheel aanbieden en taalondersteuning door de vakdocent – gaat aan de vakdocenten voorbij.

De **integrale aanpak van taal en vak** vraagt een **nauwe samenwerking** tussen beide centra om Nederlands op de opleidingsvloer, talige beroepsgerichte neven- of voortrajecten aan te bieden.

¹³ Zie bijlage 27 *Structuur kerngroep en werkgroepen Taalbeleid*

¹⁴ Zie *Luik 4 Actieplan voor het voeren van een taalbeleid, 2 Stappenplan taalbeleid, Stap 5.*

Stap 1: Formuleer een visie en wees actief betrokken

Doelstelling van de samenwerking

Beide directies zorgen er samen voor dat cursisten tijdens de vakopleiding een **taalvaardigheid kunnen ontwikkelen** die voldoende is als **beginnend beroepsbeoefenaar**.

Van bij de start werken de centra structureel samen om didactisch en organisatorisch een geïntegreerd traject uit te stippelen. Ze bewaken en verbeteren samen de onderwijskwaliteit van het traject. Ze zorgen allebei voor een taalrijke studiecontext met voldoende taalsteun, context en interactie¹⁵.

Voorwaarden: visie en actieve betrokkenheid

De eerste belangrijke stap is dat beide directies een **visie formuleren op taalbeleid** en **actief betrokken** zijn bij het gehele proces.

Het beroepsgerichte centrum:

- kiest bewust om taalbeleid te implementeren
- richt een kerngroep Taalbeleid op
- schrijft een visietekst taalbeleid
- richt per vakopleiding een werkgroep Taalbeleid op
- stelt een taalbeleidsplan per vakopleiding op
- werkt per vakopleiding aan de implementatie van taalbeleid en taalgericht vakonderwijs in de vakles

Meer informatie vindt u in *Luik 4 Actieplan voor het voeren van een taalbeleid, 2 Stappenplan taalbeleid*.

Stap 2: Baken de takenpakketten duidelijk af

Taakverdeling afspreken

De directie bakt de **takenpakketten** van de **taaldocent, de vakdocenten** en de **werkgroep Taalbeleid** heel **duidelijk af**. Anders bestaat de mogelijkheid dat de taaldocenten te veel taken opnemen.

Takenpakket taaldocent:

- taalondersteuning geven aan laagtaalvaardige cursisten
- NT2-tips geven aan vakdocenten
- met de werkgroep en eventueel kerngroep Taalbeleid overleggen
- met de directies overleggen

Aandachtspunt:

Een gebrek aan een draagvlak bij de vakdirectie en -docenten impliceert dat de taaldocent te veel taken naar zich toegeschoven krijgt. Hij geeft bijvoorbeeld niet alleen taalondersteuning aan de cursisten en nuttige didactische NT2-tips aan vakdocenten, maar gaat ook zélf het les- en toetsmateriaal voor vakdocenten herwerken. Hierdoor krijgen de vakdocenten een foutief beeld van de taakverdeling en zullen ze geneigd zijn om taalondersteuning als een taak van de taaldocent te beschouwen. Als de taaldocent daarna verdwijnt, is er van structurele verandering geen sprake. De directie maakt voor iedereen duidelijk dat taalondersteuning een taak is van alle docenten en niet alleen van de taaldocent.

¹⁵ Zie 3 Stappenplan taalgericht vakonderwijs.

Takenpakket¹⁶ werkgroep Taalbeleid

- relevante vakliteratuur doornemen
- het taalbeleidsplan opstellen
- het taalbeleidsplan implementeren
- voorbeeldlessen of materiaal uitwerken
- informatie geven aan vakdocenten tijdens werkvergaderingen en in de wandelgangen (didactische tips, werkvormen, voorbeeldlessen, interessante vakliteratuur,...)

Aandachtspunt:

De directie benadrukt dat de leden van de werkgroep Taalbeleid slechts voor een aantal uren zijn vrijgesteld. Zij kunnen niet al het werk rond taalbeleid op zich nemen.

Takenpakket vakdocenten

- les- en toetsmateriaal uitwerken volgens de principes van geïntegreerd vakonderwijs¹⁷
- didactische vernieuwingen in de klas uitproberen en bijstellen
- de taaldocent de nodige inhoudelijke input geven om taaltrajecten in te vullen
- de taaldocent informatie geven over taalproblemen van cursisten

Takenpakket directie en taalcoördinator

- De directie reserveert tijdens elke vakvergadering een moment (minimum een half uur) om de stand van zaken van taalbeleid en de samenwerking met de taaldocent in kaart te brengen.
- Ze vraagt tijdens de vakvergadering en in de wandelgangen of de vakdocenten al didactische tips hebben uitgeprobeerd en wat hun bevindingen zijn (evaluatie).
- Ze evalueert de implementatie door observaties, teamteaching, ...

Betrokkenheid stimuleren

1. Geef **taalbeleid** een plaats in het centrumbeleid.
2. Betrek het **voltallige personeel** vanaf het begin **bij taalbeleid**.
3. Geef **taalondersteuning** een plaats in het bredere kader van taalbeleid. Extra taalondersteuning als enige maatregel om taaldeficiëntie aan te pakken, is onvoldoende. Andere taalbeleidsacties zijn: een degelijk cursistenopvolgsysteem, reflectie over de gewenste instroomvereisten en beoogde uitstroomdoelen, taalgericht vakonderwijs, ...
4. **Bespreek de problematiek van taaldeficiëntie** met het team vakdocenten, secretariaatsmedewerkers, ... Vraag hun mening en breng hun noden in kaart. *Zie Luik 4 Actieplan voor het voeren van een Taalbeleid, 2 Stappenplan taalbeleid, Stap 2.*
5. Vorm een **kerngroep Taalbeleid** die de visietekst voor het hele centrum uitschrijft¹⁸.
6. Vorm per vakopleiding **werkgroepen Taalbeleid**¹⁹ die de taalbeleidsplannen per opleiding schrijven.
7. Zorg voor **ruimte in de lesopdracht** van de kern- en werkgroepleden Taalbeleid.
8. Ga een **samenwerkingsverband** aan met een centrum dat NT2 aanbiedt.
9. **Informeer** de vakdocenten en andere medewerkers (secretariaat, stageplaats, ...) opnieuw over de doelstellingen van geïntegreerd vakonderwijs²⁰ en de samenwerking met het centrum dat NT2 aanbiedt.
10. Leg duidelijk uit wat de **taakverdeling** is tussen de twee centra, de taal- en vakdocenten.
11. Betrek vakdocenten bij de **intakeprocedure**.

¹⁶ Zie Luik 4 Actieplan voor het voeren van een taalbeleid, 2 Stappenplan taalbeleid Stap 4.

¹⁷ De vakdocenten gaan met de informatie van de taaldocent en de werkgroep Taalbeleid zelfstandig aan de slag.

¹⁸ Zie bijlage 27 *Structuur kerngroep en werkgroepen taalbeleid*.

¹⁹ Zie bijlage 27 *Structuur kerngroep en werkgroepen taalbeleid*.

²⁰ Nederlands op de opleidingsvloer, een neven- of een voortraject.

Stap 3: Onthaal de taaldocent als iemand van het team

De aanvaarding van de taaldocent in het team is niet altijd zo vanzelfsprekend. De **affiniteit** met **elkaars vak** speelt een grote rol. Verschillende vakken brengen soms ook andere **interesses** of zelfs een andere **stijl** mee. Aan deze persoonlijke aspecten kan de directie niet zo veel veranderen. Ze kan wel rekening houden met een aantal aandachtspunten.

Aandachtspunten:

- Vakdocenten zijn onvoldoende op de hoogte van de doelstellingen van de samenwerking.
- Nodo en neventrajecten worden vaak aanzien als extra hulp en niet als onderdeel van een taalbeleid op school.
- Vakdocenten bekijken extra taalondersteuning als een zaak van de taaldocent. Ze ervaren taalondersteuning niet als een gedeelde verantwoordelijkheid.
- De taaldocent wordt ook vaak als losse medewerker onthaald die wekelijks aanwezig is om aan de taalvaardigheid van taalzwakke cursisten te werken.

Tips om aanvaarding te bevorderen:

1. **Begin met taalbeleid vóór** de aanstelling van de **taaldocent**: een visie op taalbeleid vormen, een kerngroep Taalbeleid en werkgroepen Taalbeleid oprichten, ...²¹
2. **Onthaal** de taaldocent **als een nieuwe collega**.
3. **Stel hem** tijdens de vakvergadering aan alle collega's **voor**.
4. **Beklemtoon de meerwaarde** van de taaldocent en zijn expertise op NT2-vlak, maar benadruk ook dat de vakdocenten hem actief moeten helpen bij de invulling van Nederlands op de opleidingsvloer of het neventraject.
5. **Licht** tijdens deze vakvergadering **de takenpakketten** van de taal- en vakdocenten opnieuw **toe**²², zodat er geen valse verwachtingen ontstaan.
6. **Leg helder uit** wat **Nederlands op de opleidingsvloer en een neventraject** precies inhouden.
7. Zorg voor **vaste aanspreekpunten** voor de taaldocent. Bijvoorbeeld: de taalcoördinator en de leden van de werkgroep Taalbeleid.²³
8. Stimuleer vakdocenten om de taaldocent uit te nodigen om in hun **lessen te komen kijken** en feedback (didactische NT2-tips) te geven.
9. Geef de taaldocent een **plaats in het team**: geef de hem een eigen vakje in de leraarskamer, betrek hem bij relevant vakoverleg, nodig hem uit op informele momenten, ...
10. Geef alle docenten de kans om **knelpunten** bij samenwerking in **een open dialoog** uit te praten.

Stap 4: Voorzie tijd voor structureel overleg

Geïntegreerd vakonderwijs implementeren en samenwerken vergt overleg. Een goede samenwerking tussen de taal- en vakdocenten strandt vaak op een gebrek aan **structureel overleg**. Iedereen heeft een vol werkrooster en het is niet gemakkelijk om een gemeenschappelijk structureel overlegmoment te vinden. Het is aan de directie om **ruimte** voor overleg in het **lespakket** te voorzien. Misschien is het onmogelijk om alle vakdocenten extra overleguren te geven. Het centrum kan ook overwegen om de taaldocenten en de vakdocenten op dezelfde locatie te werk te stellen. Zo groeien er meer mogelijkheden om elkaar in de wandelgangen, in de leraarskamer of in de refter te ontmoeten. Er ontstaan dan spontane gesprekken over het werk waarin ze een aantal items informeel kunnen bespreken.

²¹ Zie Stap 1 van dit luik. Zie ook Luik 4, 2 Stappenplan taalbeleid.

²² Zie Luik 4 Actieplan voor het voeren van een taalbeleid, 2 Stappenplan taalbeleid.

²³ Zie bijlage 27 Structuur kerngroep en werkgroepen taalbeleid.

Stap 5: Kies een minimale of een maximale samenwerking

Inhoud van de samenwerking

- de **invulling van de trajecten**: Nederlands op de opleidingsvloer, talig beroepsgerichte neven- of voortrajecten
- **didactische ondersteuning van de vakdocent** door de taaldocent

Hoe diepgaand de samenwerking is, blijkt in de praktijk te variëren. Meestal heeft dit te maken met de beschikbare uren voor overleg. Dit geeft het onderscheid tussen een minimale en maximale samenwerking.

Minimale samenwerking

1. De vakdocent zegt met welk lesonderdeel taalzwakke cursisten nog **problemen** ondervinden.
2. De vakdocent **beschrijft het lesverloop** en legt de vakleerstof uit aan de taaldocent. Op deze manier geraakt de taaldocent vertrouwd met de vakinhoud en de vakterminologie. Zeker in het begin is het aangewezen om vaklessen intensief samen door te nemen en op voorhand vaklessen te observeren.
3. Ze bekijken samen of de **oorzaken van de problemen** van talige of andere aard zijn. Enkele problemen van andere aard zijn: geen studiehouding, gebrek aan interesse, concentratieproblemen, gezinssituatie, moeilijke sociaal-economische situatie.
4. De taaldocent geeft alvast **didactische NT2-tips** zodat de vakdocent zelf al veel taalproblemen in de vakles kan opvangen. Bijvoorbeeld: visualiseren, taalgebruik aanpassen, meer aandacht besteden aan woordenschat, context creëren, ...²⁴
5. Bij **Nederlands op de opleidingsvloer**: ze bekijken welke lesonderdelen voor co-teaching in aanmerking komen en voor welke aspecten de taaldocent de cursisten apart neemt²⁵.
6. Op vaste tijdstippen vindt er een **evaluatie** van leerprestaties plaats. De docenten bespreken de **talige vooruitgang** in de vaklessen en hoe ze die nog kunnen verbeteren.

Maximale samenwerking

1. De taaldocent zegt hoe de vakdocent de les toegankelijker kan maken voor laagtaalvaardige cursisten. De docenten kijken naar:
 - de opbouw van de les
 - het aandeel theorie en praktijk
 - het taalgebruik (o.a. standaardtaal en spreektempo)
 - de instructietaal
 - de uitleg van nieuwe woorden
 - de mogelijke visualisering
 - het geven van feedback
 - de interactie in de klas

Meer informatie zie *Luik 3 Actieplan voor docenten, 3 Stappenplan taalgericht vakonderwijs*.

2. De docenten werken samen aan de **aanpassing van les- en toetsmateriaal** volgens de principes van taalgericht vakonderwijs²⁶. De taaldocent formuleert tips en voorstellen tot verbetering.

3. De **vakdocent herwerkt het materiaal** en bezorgt het ter **controle** terug aan de taaldocent. Op deze manier blijft de vakdocent zelf verantwoordelijk voor de inhoud.

Alle voorgaande fases van de minimale samenwerking gelden ook voor de maximale samenwerking.

²⁴ Zie *Luik 3 Actieplan voor docenten, 3 Stappenplan taalgericht vakonderwijs*.

²⁵ Zie *Luik 3 Actieplan voor docenten, 4 Stappenplan Nederlands op de opleidingsvloer*.

²⁶ Zie *Luik 3 Actieplan voor docenten, 3 Stappenplan taalgericht vakonderwijs*.

Stap 6: Evalueer de samenwerking

Beide directies houden **maandelijks** een **overleg** om de stand van zaken te bespreken en om didactische of praktische samenwerkingsproblemen aan te pakken. Ze **zoeken actief naar oplossingen** en doen waar nodig een beroep op externen zoals begeleidingsdiensten of centra die reeds ervaring met geïntegreerd onderwijs hebben. Zo wordt niet alleen de samenwerking tussen de vak- en taaldocent bewaakt, maar blijft de directie zelf ook actief betrokken bij het vernieuwingsproces.

BEOOGDE SITUATIE

- De directies werken sámen aan de implementatie van geïntegreerd vakonderwijs.
- De taaldocent wordt iemand van het team.
- De directie voorziet ruimte in de lespakketten voor structureel overleg tussen vak- en taaldocent.
- Er is een duidelijke taakafbakening.
- Er is een maandelijks evaluatiemoment tussen beide directies en docenten.